

ПИСМА НА ГЕОРГИ БАКАЛОВ ДО ИВАН РАДОСЛАВОВ

Лилия Радославова-Попова

Като младеж, още ученик, и след това студент в Швейцария и Белгия, Иван Радославов печата стихове — свои и преводни с гражданска тематика — в списанията „Ново време“ на Д. Благоев, „Работнишко дело“ на Г. Бакалов и в други социалистически издания. По-късно Ив. Радославов скъсва окончателно със стихотворството, считайки, от една страна, че няма призванието на поет, а, от друга — поради настъпилите у него вече нови идейно-естетически увлечения към поезията на символизма. Но ето как сам Ив. Радославов говори за този период от своята духовна биография: . . . „Аз и сега не си давам точна сметка, какво е влияло толкова на самочувствието ми, за да скъсам с поезия. Но това аз направих без каквото и да било съжаление и огорчение, като че не се касаеше до мене, а до други — въпреки подканванията и насърченията на приятели и познати. Защото една популярност евина в работнически и социалистически среди, чрез печатане в списания и вестници, и главно чрез току-що публикуваната поетическа антология на Бакалов „Лъчите на поезията“, беше създадена. Мисля, че на това ми решение влияеше главно започващият се процес на раздвоение в психиката, което ме караше да не понасям тази нехармоничност — желанието да бъда революционен и пролетарски поет, а да пиша и изповядвам несретата и мъката на един откъснал се фактически от социализма, от неговите борби и неговата бодра вяра в общочовешко щастие. Аз бях обезверен. За мене това беше ясно. Това стана толкова по-ясно, когато не след дълго, минавайки на позиции на индивидуализма, аз почувствувах безсмислицата на едно продължение на едно такова душевно състояние. Но вън от това, аз се бях убедил окончателно, че поет няма да бъда. Но де мога да бъда в литературата, към която привързаността ми оставаше неизменна, аз още не знаех . . .“*

Тук публикуваната кореспонденция се отнася предимно до сътрудничеството на Ив. Радославов в издания на Г. Бакалов.

Три от писмата (от 1900, 1903, 1905 г.) са върху пощенски карти. На писмото от 1904 г. — затворено, не е запазен пликът с адреса, но от текста на писмото: „Изкуство и раб.“ сте ми обещали още от Женева. . .“, както и последната фраза: . . . „С искрени поздрав и на брата Ви“, имаме основание да предполагаме, че по това време Ив. Р. е в Търново, където живее семейството му. (Пребиваването на Ив. Р. зад граница в периода от 1902 до 1907 г. е прекъсвано от кратки завръщания в България.)

Оригинална е пощенската картичка от 1905 г. — илюстрирана, с евангелския сюжет „Възкресяването на Лазаря“ и с надпис: „Маркс към работника: Стани и върви!“.

* Из неиздадени спомени на Ив. Радославов.

Адресирано до Търново, не е датирано,
отбелязано от адресата: получено на
25/XII 900 г.

Уважаемий г. Радославов,

Тъкмя да издам наскоро един сборник¹ от стихотворения с *граждански мотиви*. Благосклонното съгласие и насърчение съм добил от най-добрите наши поети, чиито стихове ще влязат в сборника. Между тях Вазов, Михайловски, П. Славейков, К. Христов, Яворов, Церковски, Мих. Георгиев и др. Надявам се, че и Вий няма да имате нещо против, ако в този сборник попаднат и някои Ваши работи. — Много бихте ме задължили, ако ми съобщите адресите на г-да Г. П. Стаматов, Хр. Венковски² и Ив. Кирилов, които бихте научили от редакцията на сп. „Звезда“.³

С приятел. поздрав

Г. Бакалов

Адресирано до Женева, недатирано,
отбел. от адресата: получено на
30/IV 903 г.

Друг. Радославов,

благодаря Ви за стихотворенията. Ще бъдат поместени скоро. — Наверно се срещате с Р. Аврамов.⁴ Помолете го от моя страна, ако разполага с нужното време и желание, да праша по нещо за „Раб. дело“, каквото намери за добре. — Нали следите партийните работи? Разцепването, или по-добре, разчистването е свършен факт. Оживлението е голямо, и малката партийка, к-то ще остане след ампутацията, ще бъде сигурно по-силна от досегашната „огромна“, прилична на либералната партия.

Бъдете здрав

Г. Бакалов

Поздравете Плеханова

София

21. V. 904

*
*
*

Драгий Радославов, приех ви писъмцето със стихотв. По повод на последните редко да ви драсна два реда. Забелязали сте, че почти не помествам оригинални стихотв. освен вашите. В тях блика задушевност и аз не мога да устоя на изкушението да ги поместя, даже и когато по отчаянието си те не подхождат на бодростта, която трябва да лъха

¹ Вероятно сборникът „Лъчите на поезията“, издаден под редакцията на Г. Бакалов в 1901 г.

² Участвувал като автор в сборника „Лъчите на поезията“ и в сборника „Към свобода“, който собствено е продължение на първия, също под редакцията на Г. Бакалов, издаден през 1902 г.

³ Отнася се до литературно-научно списание „Звезда“, издавано във В. Търново през 1900 г. под редакцията на Ив. Кирилов, Ст. Коледаров и др., а в някои от книжките в редакционната колегия участвуват А. Страшимиров и Ю. Маринополски. Списанието е било предназначено за студенти и ученици. (Вж.: Бълг. пер. печ., т. I, с. 306, 2222).

⁴ За Ром. Аврамов и за другите свои другари социалисти-българи в Женева, както и за руската соц.-дем. емиграция, с която поддържа връзки, Ив. Р. разказва в „Женевски спомени“, сп. Септември, 1968, кн. 11.

от всяка буква на едно пролетарско списание. А „Сбогом“ ме просто възхищава. Но всичките ви стих. имат един немаловажен кусур, който, изглежда, много лесно ще избегнете, ако от малко обърнете внимание върху него: необработеността. Сякаш размер и рима нищо не значат за вас; ако е тъй, няма защо да се нижат стихове, а целият сюжет би трябвало да се изложи в проза. Бих ви обидил, ако допуснех у вас суетност, която би ви накарала да ми се разсърдите за това указание. Вий ще го вземете таквоз, каквото си е: желание да бъдете майстор на стиха. И затова сега ще ви накажа малко нещо: („не се чете“) не ще поместя главно за „Страдалище *моя*“ (руска форма), на която уйдисва *земя*. Другите, ако не се сместят в кн. VI, печатаща се вече, ще влязат в кн. VII.

„Изкуство и раб.“ сте ми обещали още от Женева. Темата е интересна и ще зависи само от нейното развиване, за да бъде поместена статията.

Мюрже,¹ представете си, не съм чел, само съм го слушал. Но за издаването му това, в случая, е безразлично, тъй като сега нямам възможност за каквото и да било издание.

С искрени поздрави и на брата ви

Ваш Г. Бакалов

Адрес: ул. „Цар Шишман“ 5 или престо: Ред. „Р. Д“.

ЦДИА, ф. 741, а. с. 3

Адресирано до Брюксел, не е датирано,
щем ел на софийската поща 5. I. 1905

Ч. И. Д.

Драгий Радославов, действително слаби стих. се помистат, но те са най-хубавото, к-то постъпва. На нашата соц., па и въобще на бълг. муза не ѝ върви. Остава на вас, поети, да се отнесете най-сериозно към своето призвание. — В Женева бях ти пратил поканата на разградското читалище, с к-то ти искаха портрета за своя сборник. Сборникът вече излезе и поканата остава безпредметна. — Залегни се да изкальпиш „Интернационалът“. Това ще бъде една във виша степен важна работа. Ще чакам да го поместя в кн. V.

Приеми сърдечните ми поздрави
твой Георги

¹ Преводът на Ив. Р. „Сцени от живота на бохемата“ от Анри Мюрже излиза през 1921 г.